

Я можу лише здогадуватись, що ви бачили.
Так, це доволі жахливо, але, врешті, це давня історія, старезна містерія... Такі сили неможливо назвати, неможливо висловити, не можна уявити, хіба що за допомогою символів, символів, котрі більшості з нас видаються поетичною фантазією, а декому навіть безглуздою казкою. Проте ми з вами принаймні маємо бодай якесь уявлення про той жах, що може мешкати в потаємних закопелках життя, ховаючись у людській подобизні, в тій, що, не маючи власної, приймає будь-яку форму. Ох, Остине, як це може бути? Чому навіть сонячне світло не перемінюється в темряву перед таким явищем, зашкарубла земля не плавиться, не кипить під таким тягарем?

Артур Мейкен. «Великий Бог Пан»¹

¹ Артур Мейкен (1863—1947, справжнє ім'я — Артур Ллевелін Джонс) — валлійський письменник-окультист, твори якого вельми вплинули на подальший розвиток англійської літератури фентезі й жахів; повість «Великий Бог Пан» (1890—1894) свого часу спровокувала значний скандал у британському пристойному товаристві та звинувачення автора в аморальності.

ПЕРЕДМОВА

Одного дня, це було 1972 року, повернувшись додому з роботи, я побачив, що моя дружина сидить за кухонним столом, а перед нею лежить садовий секатор. Оскільки вона всміхалася, то я вирішив, що великі неприємності мені не загрожують; але тут дружина попросила в мене гаманець, що сподобалось мені менше.

Проте гаманця я дав. Вона видобула звідти мою кредитну картку на бензин «Тексако»¹ — їх тоді дарували, та й тепер вручають молодим подружжям — і, не вагаючись, розкраяла її на три великі шматки. Коли я запротестував, мовляв, картка — це дуже зручно і ми наприкінці місяця завжди сплачуємо мінімальні відсотки (іноді трохи більші), вона лише похитала головою й сказала, що ці борги перевищують той рівень, який може витримати наш родинний бюджет.

— Краще уникнути спокуси, — мовила вона. — Свою я вже порізала.

Тут тобі й край. Упродовж двох наступних років ми вже не мали кредитних карток.

Вона добре тоді вчинила, вона вчинила *мудро*, бо тоді нам було ледь за двадцять, а ми мали вже двійко дітей; отож, у фінансовому сенсі ми через силу вигрібали.

Я викладав англійську в старших класах, а влітку працював у великій промисловій пральні, прав простирадла, що поставляли з мотелів, а іноді й сам їх розвозив пікапом по тих самих мотелях. Таббі вдень займалася дітьми і писала вірші, коли ті засинали, а після мого повернення зі школи йшла працювати

¹ «Тексако» — заснована 1901 року в Техасі нафтова компанія, зараз належить корпорації «Шеврон».

повну зміну в «Пухких пончиках»¹. Спільних заробітків вистачало на те, щоб оплатити оренду житла, харчі та пелюшки для нашого маленького сина, але телефона ми вже собі дозволити не могли. Як і від карток «Тексако», ми відмовилися від нього. Надто велика спокуса взяти й зателефонувати комусь далекому. На гроші, що залишалися, ми могли купувати книги (обоє не могли без них жити) та витратитися на мої погані звички (пиво й сигарети), але не більше. Ясна річ, що на фінансування такого привілею, як дуже зручний, але вельми небезпечний пластиковий чотирикутник, їх не вистачало.

Заощадження, якщо вдавалося щось зекономити, звичайно йшли на такі речі, як ремонт машини, лікарські рахунки й те, що ми з Таббі називали «дітлахрінню»: всілякі іграшки, дитячий манеж з секонд-генду, ну, й ще навіжені книжки Річарда Скері². Невеличким внеском до нашого бюджету часто були саме оповідання, які я продавав чоловічим часописам на кшталт *Cavalier*, *Dude* чи *Adam*³. У ті часи мені не йшлося про написання літератури, і будь-які спекуляції на тему «безсмертя» моєї прози були в моїх очах такою ж розкішшю, як картка «Тексако». Коли оповідання купували (а це траплялося не завжди), я вважав, що мені пощастило. Я ставився до них, мов до ріñatas⁴, котрі доводиться розбивати не ломакою, а власною уявою. Іноді, бувало, лусне така коробка, й звідти вивалиться кілька сотень баксів. А часом — нічого.

На моє щастя — повірте мені, коли кажу, що тоді я мав дуже щасливе життя, у багатьох сенсах витрушував із себе всі оті історії. Вони наздоганяли одна одну, мов хітові пісні на середньохвильовій рок-станції, котра завжди була ввімкнута у кабінету при пральні, де я їх писав.

¹ «Пухкі пончики» («Dunkin' Donuts») — мережа кав'ярень-закусочних.

² Річард Скері (1919—1994) — дуже популярний автор й ілюстратор дитячих книжок.

³ Засновані у 1950-х роках літературно-еротичні часописи на кшталт «Плейбою».

⁴ Ріñatas — яскраво розмальовані, різноманітних форм паперові, солом'яні або глиняні коробки, куди кладуть святкові гостинці; традиція створювати й розбивати ріñatas походить з Мексики.

Я писав їх швидко й невтомно, лише зрідка перечитуючи після другої правки, і мені ніколи не спадало на думку, звідки вони беруться, чим композиція гарного оповідання відрізняється від композиції роману або яким чином формуються розвиток персонажів, передісторія та часові рамки. Мене несло навмання, пальним для мене слугували тільки моя власна інтуїція й хлоп'яча самовпевненість. Якщо мене щось і хвилювало, так тільки те, аби вони надходили без перебоїв. Бо мені залежало на цьому. І вже ж я не здогадувався, що писання коротких оповідань — це нетривка навичка, котру можна забути, якщо нею не користуватися постійно. Тоді вона мені не здавалася тендітною. Більшість тих оповідань перли, наче бульдозери.

Чимало авторів романів-бестселерів в Америці не пишуть коротких оповідань. Не думаю, що це через гроші; у фінансово успішних письменників немає потреби розглядати їх у такому аспекті. Можливо, так відбувається тому, що коли світ професійного романіста стискається до розміру, скажімо, сімдесяти тисяч слів, його вражає щось на кшталт творчої клаустрофобії. Чи може, це тому, що втрачається здатність до мініатюризації. У житті є багато речей, що нагадують катання на велосипеді, але вміння писати короткі оповідання до них не належить. Можна забути, як це робиться.

Із кінця вісімдесятих і впродовж дев'яностих я дедалі рідше звертався до оповідань, а ті, які ще писав, поступово довшали (і в цій книжці є такі, довгенькі). Ну, це нормально. Проте були в мене також оповідання, яких я так і не записав, бо мусив закінчувати той чи інший роман, і це не назвеш нормальним — я відчував, як у потилицю мені, голосячи, б'ються з рюсанням невисловлені історії. Деякі з них написалися врешті, а інші, що дуже сумно, померли й стали прахом.

Але, що найгірше, були оповідання, які я не знав, як написати, і це мене лякало. Я розумів, що у тій кімнатці, в пральні, міг би надрукувати їх на маленькій портативній машинці «Оліветті»¹, яка була власністю Таббі, а от від мене, вже наба-

¹ «Оліветті» — італійська компанія з виробництва друкарських машинок, зараз випускає різноманітне офісне обладнання.

гато старшого, навіть з моєю, значно досконалішою майстерністю і значно дорожчим знаряддям — як отой «Макінтош», що на ньому друкую зараз, — вони вислизали. Пригадую, як мордувався з одним таким, уявляючи себе стареньким зброярем, що безпорадно розглядає толедський клинок, дивуючись: *колись же я вмів робити такі речі.*

Аж потім, це було три або чотири роки тому, я отримав листа від Катрини Кенісон¹, котра редагувала щорічну серію «Кращі американські короткі оповідання» (відтоді її заступила Гейді Пітлор², якій, власне, і присвячена книжка, що ви зараз тримаєте в руках). Міс Кенісон питалася в мене, чи не погодився б я редагувати збірку за 2006 рік. Мені не треба було переспати з цим питанням чи бодай обдумати цю пропозицію під час післяобідньої прогулянки. Я відповів миттю — так. Підстав було чимало, деякі з них навіть альтруїстичні, але я, безперечно, виставлю себе ницим брехуном, якщо не визнаю того факту, що свою роль зіграв також приватний інтерес. Я гадав, що, начитавшись по вуха короткої прози, поринувши в те, що можуть запропонувати найкращі американські літературні журнали, зумію якось повернути собі ту легкість письма, яка було покинула мене. Не тому що мені потрібні були гонорари — маленькі, але дуже помічні для початківця, — щоб купити новий глушник для потриманої автівки чи подарунок дружині на день народження, а тому, що я не вважаю напхане кредитними картками портмоне рівноцінною заміною втраченому вмінню писати короткі оповідання.

За рік праці позаштатним редактором я прочитав сотні оповідань, але нічого тут про них не казатиму; якщо вам цікаво, купіть книжку і прочитайте передмову (ви також отримаєте задоволення від двадцяти шикарних історій, утім, це не означає, ніби я налігачем вас туди веду). Найважливіше те, що ті

¹ Катрина Кенісон — письменниця й редакторка, була укладачем книжкової серії «Кращі американські короткі оповідання» з 1990 року.

² Гейді Пітлор — письменниця, редакторка, укладачка (спільно зі Стівеном Кінгом) збірки «Кращі американські короткі оповідання» за 2007 рік.